

Fonemdifferentiering

med korta vokaler och långa konsonanter

2. FONEMDIFFERENTIERING – KORTA VOKALER OCH LÅNGA KONSONANTER.....	2
2.1 INLEDANDE ORD OM KORTA VOKALER.....	2
2.1.1 Skillnader gentemot de långa vokalerna	2
2.1.2 Rörelser för de korta vokalerna.....	2
2.2 DIFFERENTIERA KORTA VOKALFONEM	4
2.2.1 Introducera vokalerna med sina rörelser.....	4
2.2.2 Läraren säger en kort vokal	6
2.2.3 Läraren gör en rörelse	6
2.2.4 Läraren säger korta ord	6
2.3 KOPPLA PÅ LÅNGA KONSONANTER	7
2.3.1 Håll ut konsonanter	7
2.3.2 Öva längdrörelsen tillsammans med den korta vokalen	8
2.3.3 Öva ord, längdrörelse och korta vokalrörelser tillsammans	9
2.4 RYTMER.....	10

2. Fonemdifferentiering – korta vokaler och långa konsonanter

Detta stödmaterial är framtaget av forskargruppen Intensivsvenska vid Stockholms universitet. Just nu testas och utvärderas materialet inom Skolverkets försöksverksamhet med språkstärkande insatser under skollov.

Bakgrund och teori finns i dokumentet ***Fonemdifferentiering 1: Språklig fonologisk medvetenhet, särskilt för andraspråksläsare***, tillsammans med instruktioner om hur materialet är tänkt att användas. Där ges förklaring till hur materialet är uppbyggt och hur undervisning mot automatisering på alfabetisk-fonologisk och ortografisk-morfemisk nivå kan genomföras.

I det här dokumentet presenteras övningar som tränar fonemdifferentiering av korta vokaler, ensamma och i kombination med långa konsonanter. Det fungerar som pendang till dokumentet *Fonemdifferentiering – långa vokaler*.

2.1 Inledande ord om korta vokaler

Övningsmaterialet nedan utgår från att eleverna har arbetat med att differentiera de långa vokalfonemen (*Fonemdifferentiering – långa vokaler*). Arbetet med de korta vokalfonemen bygger på de långa.

2.1.1 Skillnader gentemot de långa vokalerna

Rörelserna är desamma, men det finns några viktiga saker att lägga märke till.

För det första är den korta vokalen [ɛ] gemensam för fonemen/ljudtyperna /e/ och /æ/. Den korta vokalen uttalas [ɛ] oavsett stavning: *sett, sätt*. Vi har valt de kupade händerna som symbol för korta [ɛ], således samma rörelse som för långa [e:]. Bokstavskortet innehåller därför skrivtecknet <e> för denna korta vokal. (Bokstaven <ä> för kort vokal [ɛ] introduceras senare, i den ordinarie läsinlärningen.) Här handlar det än så länge om fonemdifferentiering, vilket faller under fonologisk medvetenhet.

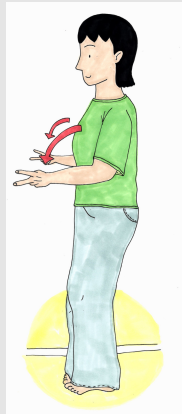
För det andra överlappar stavningarna <å> och <o> för den korta vokalen [ɔ] som i *grått* och *grotta*. (Samtidigt kan stavningen <o> stå för [ʊ] som i *bodde* och *port*.) När vokalljudet är [ɔ] visas bara <å> på bokstavskortet (Bokstavskort med <o> används bara för [ʊ] i fonemdifferentieringsträningen.) Denna lösning gör kopplingarna enklare att arbeta med under fonemdifferentieringen. Vid läsinlärningen kommer det vara läge att introducera <o> som stavning för [ɔ], något som är mycket vanligt i språket (*potta, kotte, mossa, kolla*, osv.).

2.1.2 Rörelser för de korta vokalerna

De föreslagna rörelserna till de korta vokalerna illustreras med bilder nedan. Hårda vokaler anges med blå färg och mjuka med orange. Rörelserna är distribuerade som ett slags vokalfyrstidning med de främre vokalerna framför kroppen och de tydligt bakre vokalerna bakom kroppen. Observera att de korta vokalvarianterna är en färre än de långa (se bilden nedan). När man utför rörelsen med de korta vokalerna är den snabbare och snärtigare, vilket motsvarar hur vokalerna uttalas.

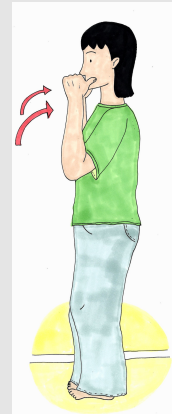
/i/ - [ɪ]
sill

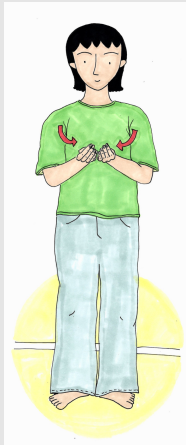
/y/ - [ʏ]
nytt

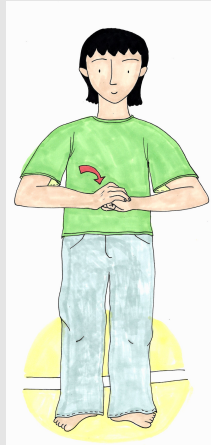
/u/ - [ʊ]
burr

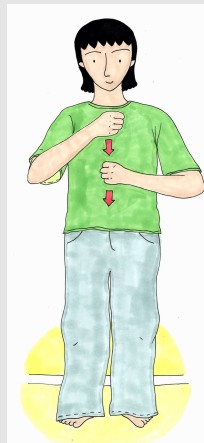
/u/ - [ʊ]
bott

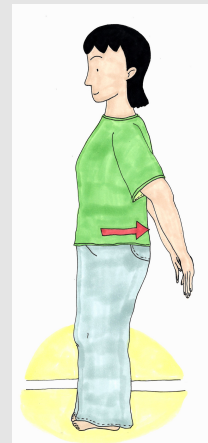
/e/ - [ɛ, æ]
bett, kärr

/ø/ - [ø, œ]
mött, mört

/ɑ/ - [a]
matt

/o/ - [ɔ]
fått

Illustrationer: Klara Svedäng

2.2 Differentiera korta vokalfonem

Nedan ges en översikt över vokalfonemen och deras korta realisationer.

Översikt	fonem	kort allofon	bokstav	rörelse
hårda	/ɑ/	[a]	<a>	dra i rep
	/u/	[ʊ]	<o>	tummar över axeln
	/ɘ/	[ə]	<u>	nävar upp över öronen
	/o/	[ɔ]	<å>	händerna neråt-bakåt
mjuka	/i/	[ɪ]	<i>	pekfingrar upp vid armhåla
	/y/	[ʏ]	<y>	V-tecken framåt
	/e//æ/	[ɛ]	<e>	händer i skål
	/ø/	[ø]	<ö>	ena handflatan på andra handryggen

De korta vokalerna är således färre (8) än de långa (9, se 1.2 och 1.3 i *Fonemdifferentiering – långa vokaler*).

2.2.1 Introducera vokalerna med sina rörelser

Det är lämpligt att inleda övandet med att kontrastera de långa vokalrörelserna som man redan har tränat på, med de korta varianterna. Kombinera sedan rörelserna med artikulationen av vokalerna. I övningarna nedan anges ljuden med fonetiska tecken för att det ska bli tydligt, eftersom bokstäver inte signalerar längd. Det ges också exempelord för klargörande av vilka ljud det är fråga om. Dessa är till stöd för läraren och ingår inte i själva övningen. De blåmarkerade korta vokalerna uttalas likadant. Här sammanfaller uttalet av fonemen /e/ och /æ/.¹

Parvis kontrast lång och kort (långt ljud markeras med kolon)

öva	exempel	övningsvariation
a. [ɑ:] [a] [ɑ:] [a] [ɑ:] [a]	<i>glad, glatt</i>	börja också med kort [a] (rörelse)
b. [u:] [ʊ] [u:] [ʊ] [u:] [ʊ]	<i>bo, bott</i>	börja också med kort [ʊ]
c. [o:] [ɔ] [o:] [ɔ] [o:] [ɔ]	<i>gå, gått</i>	börja också med kort [ɔ]
d. [ɘ:] [ə] [ɘ:] [ə] [ɘ:] [ə]	<i>gul, guld</i>	börja också med kort [ə]
e. [i:] [ɪ] [i:] [ɪ] [i:] [ɪ]	<i>vit, vitt</i>	börja också med kort [ɪ]
f. [y:] [ʏ] [y:] [ʏ] [y:] [ʏ]	<i>bry, brydd</i>	börja också med kort [ʏ]
g. [e:] [ɛ] [e:] [ɛ] [e:] [ɛ]	<i>le, lett</i>	börja också med kort [ɛ]
h. [æ:] [ɛ] [æ:] [ɛ] [æ:] [ɛ]	<i>mät, mätt</i>	börja också med kort [ɛ]
i. [ø:] [ø] [ø:] [ø] [ø:] [ø]	<i>blöt, blött</i>	börja också med kort [ø]

¹ När bokstäver introducerats representeras den korta vokalen [ɛ] av bokstaven <e>. Bokstaven <ä> undviks i träningen av de korta vokalerna.

Parvis variation med korta vokaler

a.	[a]	[ʊ]	[a]	[ʊ]	[a]	[ʊ]	<i>glatt, bott</i>	börja också med kort [ʊ] (rörelse)
b.	[ɔ]	[ɪ]	[ɔ]	[ɪ]	[ɔ]	[ɪ]	<i>gått, vitt</i>	börja också med kort [ɪ]
c.	[ɣ]	[ɛ]	[ɣ]	[ɛ]	[ɣ]	[ɛ]	<i>brydd, bett</i>	börja också med kort [ɛ]
d.	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	[ø]	<i>bett, blött</i>	börja också med kort [ø]
e.	[ø]	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	<i>guld, bett</i>	börja också med kort [ɛ]
f.	[ø]	[ɣ]	[ø]	[ɣ]	[ø]	[ɣ]	<i>blött, brydd</i>	börja också med kort [ɣ]
g.	[ɔ]	[ø]	[ɔ]	[ø]	[ɔ]	[ø]	<i>gått, guld</i>	börja också med kort [ø]
h.	[ʊ]	[ɪ]	[ʊ]	[ɪ]	[ʊ]	[ɪ]	<i>bott, vitt</i>	börja också med kort [ɪ]

Kombinationer av flera vokaler

a.	[a]	[ɪ]	[ɔ]	[ʊ]	[a]	[ɔ]	[ɪ]	(rörelse)
b.	[ɔ]	[ɪ]	[ɣ]	[ɛ]	[ɔ]	[ɪ]	[ɣ]	
c.	[ɣ]	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	[ø]	[ɣ]	[ɛ]	
d.	[ɛ]	[ø]	[ɛ]	[ʊ]	[ɪ]	[ʊ]	[ø]	
e.	[ø]	[ɛ]	[ø]	[ɣ]	[ø]	[ɣ]	[ø]	
f.	[ʊ]	[ɪ]	[ʊ]	[ɣ]	[ɛ]	[ɪ]	[ʊ]	
g.	[ɔ]	[ø]	[ɣ]	[ø]	[ɔ]	[ʊ]	[ɪ]	

Läraren ska kunna höra och korrigera så att både vokalernas uttal och rörelserna blir korrekta och distinkta. Uttalet kan gärna vara extra tydligt i början, med ordentlig läpprundning där sådan finns. Fonemdifferentieringen syftar till att tydligt skilja fonemen åt som kognitiva kategorier. Uttalet och rörelserna stöttar i elevens fonemdifferentieringsprocess och ger samtidigt ledtrådar till hur det går för eleven.

Be eleverna ställa sig upp i halvcirkel. Det är viktigt att läraren kan se alla elever och att alla elever kan se läraren. Läraren förevisar och sedan gör alla tillsammans. Träna vokal och rörelse samtidigt. (Eleverna ska inte ”läsa” i detta skede, bara artikulera och göra rörelserna.)

Övningarna här syftar till att introducera vokaler och rörelser. Eleverna tränar att kombinera ljud och rörelse och därtill att göra två eller flera vokaler i serie, med rörelser. Det finns en del koordination att sätta. Det ska man uppmärksamma inledningsvis så att elevgruppen blir samkörd ungefär som en kör. När eleverna börjar behärska några vokaler och deras rörelser kan man börja öva rytmiskt. Ett tempo, också om det är lugnt, är effektivt för att få alla fokuserade. Det driver inlärningen på ett positivt sätt. Dessutom blir det betydligt lättare för läraren att höra vilka vokaler som kan behöva korrigeras.

I det tidiga skedet lyssnar läraren noga till elevernas uttal och rättar vid behov. Poängen är att göra fonemen tydligt åtskilda i elevens hjärna. Vokalerna ska artikuleras tydligt och högt. När vokalen har korrigerats återgår man till den rytmiska läsningen och den egentliga fonemdifferentieringsträningen. Också rörelserna ska ”artikuleras” tydligt. Samtidighet i

gruppen är en dygd även om man inte kan förutsätta att detta ska fungera från början. Den rytmiska träningen med kombinerade rörelser och artikulation är kärnan i fonemdifferentieringen. Det är den träningen som leder till automatisering av kunskapen.

2.2.2 Läraren säger en kort vokal

Läraren säger en vokal varefter eleverna säger vokalen och gör rörelsen (samtidigt). Använd samma material som i 2.2.1, jämte egna variationer.

- a. en vokal i taget
- b. korta serier
- c. lite längre serier

En del av träningen är att hålla några vokaler i korttidsminnet och sedan utföra serien. Korta vokaler kan vara svårare att uppfatta än långa. Läraren bedömer hur pass komplexa serierna kan bli.

2.2.3 Läraren gör en rörelse

Läraren gör en rörelse varefter eleverna säger vokalen och gör rörelsen (samtidigt). Använd samma material som i introduktionen, jämte egna variationer.

- a. en vokal i taget
- b. korta serier
- c. lite längre serier

En variation på detta format är att eleverna bara säger vokalerna, det vill säga utan att göra rörelserna. Huvudövningen är dock att eleverna både gör rörelserna och artikulerar vokalerna.

2.2.4 Läraren säger korta ord

I denna övning ska eleverna känna igen de korta vokalerna inuti korta ord. Målvokalerna ska alltid uppträda i den betonade stavelsen.² Börja med enstaviga ord. Fortsätt med tvåstaviga. Viktigt att rörelsen är koordinerad med den betonade stavelsen där vokalen finns.

Läraren säger *guld*.

Eleverna gör rörelsen och säger [gø:l:d] (samtidigt)

Förslag på ord:

/a/	[a]	<a>	barr, kall, damm, tass, klass	alla, tassen, damma, lammet, granne
/u/	[ʊ]	<o>	bott, grodd, snodd, port,	bodde, grodde, snodden, porten, korten
/ʉ/	[ø]	<u>	guld, full, buss, surr, sprutt	rulla, kudde, bulle, putta, bussen
/o/	[ɔ]	<å>	håll, blått, mått, grått, lång	hålla, sådde, åtta, många, våfflor

² Det betonade stavelsen är i exemplen nedan alltid den första stavelsen när orden är tvåstaviga.

/e/, /æ/	[ɛ]	<e>	fett, sett, less, bett, fem ³	mellan, gegga, henne, penna, femma
/i/	[ɪ]	<i>	hiss, mitt, finn, dill, grill	hissen, mitten, spilla, ticka, brinna
/y/	[ʏ]	<y>	nyss, kyss, pytt, synd, nytt	ylle, smycke, rymma, hylla, pyttisan
/ø/	[ø]	<ö>	öst, född, öm, sött, lönn	mötte, öster, bröllop, öppen, födde

- ett enstavigt ord i taget, ett tvåstavigt ord i taget
- några ord i en kort serie
- lite längre serier

Läraren kan med fördel plocka upp lämpliga ord som förekommer i miljön eller undervisningen och använda dem i denna övning. Också namn kan komma till användning (*Östen, Linn, Ulla, Lasse*).

2.3 Koppla på långa konsonanter

Betonade korta vokaler följs *alltid* av en lång konsonant. Det är en fonologisk regelbundenhet i svenskan. Det är därför lämpligt att öva konsonantlängd i samband med de korta vokalerna. För andraspråkstalare är ofta kontrasten mellan kort och lång konsonant en utmaning. Själva kontrasten är inte så vanlig bland världens språk, men den finns i svenska. För många inlärare är det en utmaning att bemästra kvantitetskontrasten hos konsonanterna.

Den egenskap man behöver rikta uppmärksamhet mot är de långa konsonanterna och se till att de blir tillräckligt långa. I övandet kan man knappast överdriva längden på långa konsonanter. En del av övningarna går ut på att man överdriver konsonanternas längd. Det är en formegenskap som eleverna kan bli medvetna om och automatisera.

2.3.1 Håll ut konsonanter

Välj några enstaviga och tvåstaviga ord som är bekanta för eleverna och träna på att hålla ut konsonanten. Vi börjar med hålljuden från *merisola*: [m:, r:, s:, l:]. Här är några förslag på lämpliga ord.

Några hålljud

hem, fem, kom, dum, tom	hemma, femma, komma, dumma, simma, rymma
borr, torr, märr, barr, burr	borra, torra, firre, märren, syrran, barren, dörren
ess, pass, miss, puss, hyss	mössa, mysse, missa, lossa, tassa, lossa, hissa
kall, full, dill, mall, boll	bollen, mallen, fylla, tallen, mellan, killen

Steg 1. Läraren säger före och eleverna säger efter. Läraren överdriver konsonantlängden lite och eleverna säger efter, i kör: *hemmmmm, femmmmm, kommmmm* osv.

³ Den korta vokalen [ɛ] används som representant för fonemet /e/ i första hand. Samma rörelser som för långa [e:]. Eftersom fonemdifferentieringen handlar om ljud kan man i detta stadium av övandet i princip använda också ord som stavas med <ä>: *lätt, mått, fjäll, bäst; källa, klämma, läppar, hästar*.

Steg 2. Läraren förlänger konsonanten extremt och eleverna säger efter. Nu kommer körläsningen att gå isär eftersom eleverna kommer att sluta på olika ställen. Då kan läraren bestämma hur länge de ska hålla ut konsonanten och markera med handen när de ska sluta. Här kan det vara bra att använda de tvåstaviga orden eftersom det finns en till stavelse att artikulera när läraren visar att den långa konsonanten ska avslutas. En (underhållande) variant är att läraren går tvärs över klassrummet och att eleverna inte får släppa konsonanten förrän läraren kommer fram till väggen: *hemmmm..... ma!*

Steg 3 (kan också vänta tills efter nästa övning). Läraren introducerar fler konsonanter. Först läggs de andra hålljuden till ([n:, ŋ:, ʂ:, f:, j:], som i *hon, säng, dusch, knuff, sko*), därefter klusilerna ([b:, d:, g:, k:, p:, t:] som i *snabb, snudd, dag, tack, läpp, ett*). Klusilerna är svårare att hålla ut eftersom de är alldeles stumma mellan början (stängningsfasen, ocklusionen) och slutet (öppningsfasen, explosionen).

Fler hålljud

vän, fann, min, tenn, tunn	vänner, finna, tennet, tunna, panna, lönnen
säng, tång, sting, pang, sjung	sängen, långa, tjinga, panget, sjunga, dynga
dusch, äsch, asch, krasch, kors	duscha, krascha, morse, korset, versen
paff, biff, träff, puff, bluff	bluffen, biffen, träffa, straffet, puffa
skoj, paj, grej, hoj, hej, böj	skoja, pajen, grejen, hojen, böja, koja

Klusiler

kubb, jobb, grabb, näbb, snabb	kubba, jobba, grabben, näbben, snabbast
kladd, ledd, podd, bädd, sedd	kladda, ledden, podden, bädden, snedda
säck, tack, fick, bock, suck	packa, macka, sucka, bocken, ficka
tupp, klapp, hopp, tipp, tapp	tuppen, klappa, hoppa, tippa, lappen
lätt, sett, trött, putt, blött	matta, lätta, trötta, putta, platta

2.3.2 Öva längdrörelsen tillsammans med den korta vokalen

Övningen ovan bör leda fram till ett gott och övertydligt uttal av konsonanternas längd. Man kommer att behöva påminna om längden några gånger. Det är inte särskilt viktigt att man hinner igenom alla långa konsonanter.

Nu ska två saker ske. Dels ska en rörelse tillföras längden, nämligen att eleverna *går upp på tå*, dels ska träandet ske i en kombination med de korta vokalerna, både deras uttal och deras rörelser. Här ökar således den kognitiva utmaningen.

1. Tåhävningen skapar ett slags garanti för att längden blir tillräcklig. Det behöver övas separat först och det är en rörelse man kan behöva träna på lite innan den sätter sig.

2. Introducera sedan stavelser som eleverna ska uttala samtidigt som de går upp på tå på konsonanten (*emmmm, klllll, essss, osv*). Använd dels orden ovan, dels enstaviga pseudoord som börjar på vokal. Fördelarna med pseudoorden är två: dels är vokalen lite lättare att uppfatta när den står allra först i ordet, dels kan man koppla bort allt som har med betydelse att göra och bara koncentrera sig på formen.

Inledningsvis är det inte viktigt att byta vokal eller ord så ofta. Med samma vokal i en serie kan eleverna hitta en god rytm och en god koordination. Öka komplexiteten efterhand.

Fonemet /u/ följt av lång konsonant.
Illustration: Klara Svedäng

Några pseudoordsserier med konsonanterna i *merisola*

emm, emm, emm, emm	åmm, åmm, åmm, åmm	
umm, umm, umm, umm	imm, imm, imm, imm	
årr, årr, årr, årr	irr, irr, irr, irr	
öss, öss, öss, öss	yss, yss, yss, yss	
all, all, all, all	oll, oll, oll, oll	vokalen uttalas slutet som i <i>Olle</i> .
amm, amm, ymm, ymm	orr, orr, ess, ess	vokalen uttalas slutet som i <i>Olle</i> .
yll, yll, urr, urr	ömm, ömm, ill, ill	
oll, åmm, irr, yss, ell, all	öss, arr, ull, emm, yrr, öll	

Övningarna här utförs alltså dels med handrörelsen för vokalen, dels med tåhävning för konsonanten. De bildar en harmonisk rörelse tillsammans. Samtidigt uttalar eleverna ordet och därmed vokalen. Detta är en fullt möjlig kombination att integrera (se bilden ovan).

2.3.3 Öva ord, längdrörelse och korta vokälrörelser tillsammans

Läraren säger ett ord och eleverna säger efter samtidigt som de gör rörelsen för vokalen i den betonade stavelsen och tåhävning på den långa konsonanten. Det är en god idé att öva lite på detta eftersom det kan behöva förevisas. Listan med ord nedan innehåller delvis samma ord som nämnts i tidigare moment, men den innehåller också flera nya. Orden är organiserade i spalter efter vokalkvalitet för att läraren lättare ska kunna planera momentet.

För vokalerna [ɛ] *bett* och [ɔ] *gått* anges den kanoniska stavningen överst. Spalterna fortsätter med ord som uttalas med samma ljud, men som stavas annorlunda. Det är viktigt att läraren här inte låter stavningen lura örat. Rörelserna hör ihop med ljud (inte med bokstäver). Om detta känns som en komplikation i undervisningen är det bättre att låta bli de nedre delarna av dessa spalter.

[ɛ]	[ɔ]	[a]	[i]	[e]	[ø]	[y]	[u]
hem	tång	kall	min	burr	lönnen	hyss	tom
fem	långa	mall	dill	dum	böja	kyss	bom
ess	lång	barr	miss	full	blött	nyss	lom
tenn	gång	krascha	tjinga	puss	trött	lyss	domar
tennet	sång	straffet	finna	tunn	trötta	kryss	bommar
versen	många	pass	biffen	tunna.	mötte	dynga	snodd
grejen	ånga	fann	fick	kunna	sött	yppa	grodd
ledd	fånga	panna	ficka	sjunga	stött	lydde	bodde
sett	åtta	pajen	tipp	ducha	mössa	pydde	trodde
ledden	rätta	grabb	tippa	bluffen	löss	tydde	Olle
snedda	sådd	grabben	timme	kubb	bössa	brydde	gom
bett	sådde	snabbast	sinne	kubba	knödde	sydde	rodde
less	mådde	kladd	pinne	suck	födde	sytt	rott
redde	rådada	kladda	minne	sucka	rött	pytt	bott
näbb	jobb	tack	linne	tupp			
näbben	jobba	packa	miss	tuppen			
bädd	jobba	macka	sippa	putt			
bädden	bock	klapp	titta	putta			
säck	bocken	lappen		puffa			
lätt	hopp	klappa					
lätta	hoppa	matta					
vän	skoja	platta					
vänner	hojen	snabb					
säng	koja						
sängen	morse						
märr	korset						
träffa	borr						
	torr						
	boll						

2.4 Rytmer

När eleverna har övat långa vokaler, korta vokaler och därtill långa konsonanter kan man variera övandet med några utmanande serier där *alla* typer kombineras. För att skapa lite förutsägbarhet (och därmed ordning) i övandet är det lämpligt att använda några rytmiska mönster som eleverna kan göra som avslutade grupper.

ex. 1

kort	kort	lång		kort	kort	lång
a	ö	a		a	ö	a
o	å	o		o	å	o
e	u	e		e	u	e
y	i	y		y	i	y
ö	ä	ö		ö	ä	ö
ä	a	ä		ä	a	ä
å	o	å		å	o	å
a	y	a		a	y	a

ex. 2

kort	lång	kort	lång	kort	lång
a	y	a	y	a	ö
o	ö	o	ö	o	ö
e	å	e	å	e	å
y	u	y	u	y	u
ö	i	ö	i	ö	i
ä	ä	ä	ä	ä	ä
å	a	å	a	å	a
a	o	a	o	a	o

ex. 3

lång	lång	lång	ord med kort vokal
a	å	a	sång
o	u	o	surr
e	i	e	hiss
y	ä	y	bett
ö	a	ö	katt
ä	o	ä	bott
å	y	å	hyss
a	ö	a	lön

ex. 4

lång	lång	lång	ord med kort vokal	
y	å	a	snutt	med tåhävning
ö	u	o	sill	med tåhävning
å	i	e	fest	med tåhävning
u	ä	y	mall	med tåhävning
i	a	ö	rodd	med tåhävning
ä	o	ä	nyss	med tåhävning
a	y	å	blött	med tåhävning
o	ö	a	tång	med tåhävning

ex. 5

kort	kort	kort	ord med lång vokal	
a	ö	a	röd	ingen tåhävning
o	å	o	blå	ingen tåhävning
e	u	e	gul	ingen tåhävning
y	i	y	vit	ingen tåhävning
ö	e	ö	seg	ingen tåhävning
a	u	a	läs	övertåhävning här
å	o	å	god	ingen tåhävning
a	y	a	lys	ingen tåhävning

Det finns en mängd variationer man kan göra på denna typ av övning, både lättare och svårare.